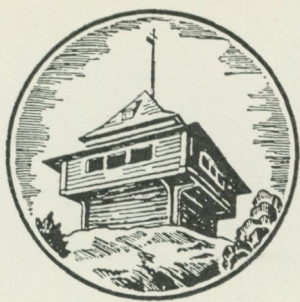

**NORDISKA MUSEETS OCH
SKANSENS ÅRSBOK 1950**

FATABUREN

NORDISKA MUSEETS

OCH SKANSENS ÅRSBOK

1950

Redaktion:

ANDREAS LINDBLOM · GÖSTA BERG · ERIK ANDRÉN

Redaktör: Erik Andrén

Omslagsbilden visar en ölkanna av fajans, ungefär 24 cm hög och tillverkad vid Rörstrand i början av 1800-talet. En dylik pjäs kunde — liksom dess engelska förebilder, de s. k. Toby jugs — mycket väl vara en sjömansgåva, "a sailor's gift" av det slag som närmare behandlas på sid. 25. (Nordiska museet inv.-nr 115,750.)

Tryckt hos Tryckeri Aktiebolaget Thule, Stockholm 1950

Djuptrycksplanscher från Nordisk Rotogravyr

GARNITYRMÖBELN

av Brynolf Hellner

Under 1920-talet dominerades möbelhandeln av möbelgarnityren. Dessa utgjordes av ett bestämt antal stolar, bord och förvaringsmöbler och såldes som enheter, avsedda för vissa bestämda rumstyper. Allt efter användningen benämndes de matsals-, vardagsrums-, herrums- eller sängkammarmöbel. Utmärkande för varje sådant möbelgarnityr var utom det fixerade antalet pjäser också att de olika delarna voro utförda i en och samma stil, i samma material och med samma ytbehandling.

Benämningen möbelgarnityr är en modern beteckning. Av samtiden kallades dessa möbelgrupper enbart möbel eller möblemang såsom tillägg till namnet på det rum, för vilket de voro avsedda. De fullt utbildade och fixerade garnityren äro relativt sena och togo form egentligen först vid det senaste sekelskiftet. Förutsättningarna för deras uppkomst voro två: en ekonomisk, som hade sin grund i omläggningen av tillverkningen och försäljningen samt uppkomsten av en köpstark kundkrets av tidigare icke skådad omfattning — den andra förutsättningen är av estetisk art, där den historiska stilutvecklingen och tillkomsten av en helt ny kategori av konsthantverkare, arkitekten och möbelritaren, voro de viktigaste bidragande faktorerna.

Önskan att samtliga möbler i ett rum skola vara ensartade är ingen historisk nyhet. Redan Axel Oxenstierna hade på Tidö en serie lika utformade stolar, och Nicodemus Tessin d. y.

Denna uppsats ingår i en handskriven festskrift till Nordiska museets styresman professor Andreas Lindblom på 60-årsdagen den 8 februari 1949.

skapade för Drottningholm utom inredningar också möbler av enhetlig typ, vilka sedan utfördes av Burchard Precht.

Att ritningar till möbler utfördes av särskilda ritare var vid denna tid en nyhet från Frankrike, liksom stilen i sig själv. Ludvig XIV:s akademi var den stora förebilden, både som organisation och producent av förlagor. De stora modellskaparna André-Charles Boulle och i något ringare grad Pierre Le Pautre voro också de första egentliga möbelritarna, ehuru Hans Vredeman de Vries och Jacques Androuet Du Cerceau utgivit kopparstick med möbler redan på 1500-talet. I vårt land förekom knappast utanför hovet, att arkitekter eller andra särskilda ritare komponerade modellerna; hantverkarna återtogo också snart även inom hovkretsarna uppgiften som kompositörer, ett förhållande som i hög grad satt sin prägel på 1700-talets möbler i vårt land. Här utförde nämligen med mycket få undantag olika yrkesmän olika slag av möbler, så att stolmakarna endast gjorde stolar, bänkar och soffor, medan byråar, skrin och bord tillverkades av snickarna, de rikt utskurna spegelramarna och konsolborden av skulptörerna. Därför ligger det heller icke något förvånansvärt i att olika material och ytbehandling kunde förekomma på möbler i ett och samma rum. Att alla samtidigt utförda föremål gjordes i samma stil, är givetvis självklart då det gäller de förnämsta klasserna, men är inom borgerliga kretsar under övergångsperioderna visst icke alltid säkert. Mot detta talar bl. a. den konservatism, som präglar många av spegelmakarnas alster vid övergången från rokoko till gustaviansk stil. Ofta äro sålunda speglar med klara rokokoornament daterade på 1780-talet, medan stolmakarnas alster äro förhållandevis moderna.

Allt tyder på att de svenska möbelproducenterna ännu en god bit in på 1800-talet följde rent hantverksmässiga principer. Även en så framstående mästare som Georg Haupt var i första hand snickare av i huvudsak samma typ som de praktfulla kabinettskåpens skapare på 1600-talet, även om han för eget bruk framställde ritningar till möbler, som voro i klass med de främsta på kontinenten. Hans alster ha med sina utsökta inläggningar och bronser karaktären av enstaka praktpjäser.

Bild 1. En salong från 1750-talets Stockholm. Stolarna och soffan äro förgyllda och klädda med tapisserier från den franska fabriken i Beauvais, byråar och bord med valnötsfaner, konsolur med lackmålning i flera färger och guld. Nordiska museet, rum nr 58.

Bild 2. Rum från Ystad, 1830-talet, med en enhetlig möbel av den i Danmark och Sydsverige vanliga empiren med inläggningar. Nordiska museet, rum nr 70.

Bild 3. Salong med en i Paris 1855 prisbelönad möbel. Här äro klädsLAR, borddukar, mattor och draperier ensartat broderade. Arbetet är utfört av fröken O. C. Lindgren i Stockholm. Nordiska museet, rum nr 76.

Bild 4. Salongsmöbel av svart päronträ med ljus blå klädsel, som återgår i draperier och gardiner. Enhetligheten är strängt genomförd i såväl snickerier som textilier. Mästare är stockholmsnickaren Joh. Jac. Ottergren 1868. Nordiska museet, rum nr 78.

Hur hans byråar och sekretärer skulle kompletteras med sittmöbler och bord har icke varit mästarens uppgift att lösa.

Går man utanför vårt lands gränser, finner man att Thomas Chippendale's arbete *The Gentleman and Cabinet-Maker's Director* (1754) är det första arbete, där möbler av olika slag publicerats tillsammans, ehuru även i England enstaka ritningar till möbler publicerats tidigare i andra sammanhang. Hans verk får också en påfallande modern prägel därigenom att han ritar stolar, bord, skåp och sängar i olika stilar, så att de knappast kunna kombineras hur som helst. Till skåp med övervägande gotiska, kinesiska eller franska rokokostildrag måste man välja stolar, bord, sängar, speglar och ljuskronor av motsvarande slag. Sådana finnas också att välja på men äro icke sammanställda till möbelgrupper. Själv producerade Chippendale alla sorters möbler.

Möbler av olika slag, alltså även stolar, tillverkade också hans tyska samtida David Röntgen, ehuru i hans fall, som Hans Huth påpekar, de enstaka dyrbara praktpjäserna spelade en dominerande roll. I sin produktion var Röntgen tydligt påverkad av Chippendale, liksom också senare tysk möbelkonst rönte starkt inflytande från de engelska 1700-talsmästarna.

Chippendale's arbete fick mycket stor betydelse som förlaga, och de senare engelska mästarna följde i sina arbeten hans uppställning. Ett undantag är Robert Adam, den betydelsefulla arkitekten, som i sina skapelser konsekvent genomförde de nyklassiska idéerna och till sina hus ritade såväl inredning som möbler, tavelramar, gardiner och mattor. Främst bland dem, som förde Chippendale's linje vidare, voro givetvis Thomas Sheraton och A. Hepplewhite, den klassiska stilens främsta mönsterskapare.

Utmärkande för den engelska möbelkonsten under hela 1700-talet var att alla möbler utfördes i polerat trä, framför allt mahogny. Härigenom skilja sig de engelska stolarna från de franska, där förgyllning och i andra hand målning voro regel. I motsats till vad fallet är på de franska stolarna äro de engelska också mycket litet överklädda, vanligen endast själva sitsen. Som en följd därav spelar trästommen en mycket dominerande

roll, vilket också är förklaringen till att engelsmännen allt sedan 1700-talet lägga ned så stor omsorg på kompositionen av exempelvis stolsrygggar. Samtidigt medför detta också, att träbehandlingen i sittmöblerna måste ägnas den största omsorg. Detta förhållande, att samma material och ytbehandling användas i olika slag av möbler, gör att det samlade möbelbeståndet i ett engelskt rum under 1700-talet fick en karaktär av enhetlighet av samma art som i möblemangen eller garnityren under senare hälften av 1800-talet — det gör därför ett bestämt modernt intryck.

Enhetlighet av detta slag saknades under 1700-talet liksom i vårt land även i Frankrike. Där voro som hos oss de olika specialiteterna inom möbelhantverket strängt åtskilda, och detta hade till följd, att sittmöbler och förvaringsmöbler fingo den olikhet i material och ytbehandling vi känna från vårt land. Snickarna voro de stora mästarna, vilkas namn gingo ut över världen och bevarades knutna till enstaka praktpjäser såsom Jean-François Oebens och Jean-Henri Rieseners berömda skrivbord för Ludvig XVI.

Utom hantverkarna fanns även ett stort antal mönsterritare, vilka för den franska stilens utformning varit av största betydelse, men som — fastän de ritade möbler av olika slag — icke på samma sätt som engelsmännen strävade efter likformighet. Även bland dessa möter man berömda namn som Juste Aurèle Meissonier, bröderna Slodtz, Jean-Charles Delafosse och Lalonde. Också den franska stilen influerade mycket starkt på det tyska möbelhantverket.

I Nordiska museets utställda rumsinteriörer från 1700-talet får man en god bild av det intryck möbleringen gav i de högre klassernas hem. Särskilt belysande äro de båda salongerna från rokokotiden i rum nr 58, bild 1, och rum nr 60, eller den höggustavianska operasalongen i rum nr 65. I princip är skillnaden mellan dessa ingen. Stolarna äro i de båda förnämre rummen förgyllda, i de enklare (nr 60) gråmålade och motsvaras av polerade fanerbyråar samt förgyllda och skulpterade speglar och spegelbord. I rum nr 58 har med stor sannolikhet C. F.

Adelcrantz komponerat den fasta inredningen. Möblerna äro i samtliga rum från början till slut hantverkarmästarnas alster. Man vet att både Carl Hårleman och Jean Eric Rehn ritat enstaka möbler, men dessa deras arbeten äro ytterst få och sakna betydelse för stilens utformning, i motsats till vad fallet är med den senares arbeten för exempelvis keramiken.

Först med empiren nåddes vårt land av kravet på enhetlig materialbehandling i rummets samtliga möbler. Det märkes redan i mahognyempirens stolar, soffor, bord och chiffonjéer. I särskilt hög grad framträder tendensen i rummet från Ystad (nr 70), bild 2. Visserligen är möbleringen där så sen som från 1830-talet och har en form, som endast återfinnes i södra Sverige. Det är en sen utvecklingsform av den av konstnären och akademiprofessorn Nicolai Abraham Abildgaard redan på 1790-talet skapade klassiska danska mahognystilen. Denna är under empiretiden ensam om inlagda möbler. Just tack vare inläggningarna framträder samhörigheten mellan sittmöbler, byråar och andra förvaringsmöbler särskilt starkt. Samma mönster återkommer nämligen på såväl stolarnas och soffornas ryggbriador som i bordens sargar och förvaringsmöblernas fasader.

Därmed är man också framme vid vad som blev särskilt betecknande för garnityrmöbeln. Varje enskild pjäs skulle genom en inläggning, ett skuret ornament, en list eller en detalj i formen klart ange, att den hörde ihop med alla de övriga i samma möblemang. Att materialet dessutom skulle vara det samma var under empiren med dess dominerande polerade mahogny självklart, men även sedan andra träslag ånyo blivit moderna, användes genomgående samma träslag i alla möblemangets pjäser.

Till genomförandet av denna reform bidrog, att skråväsendets stränga formalism under 1800-talet börjat mjukas upp. Tydligt tillämpades icke längre samma stränga uppdelning i specialgebit, utan en och samma mästare kunde få utföra alla sorters möbler. Under 1700-talet förekom endast i ytterst få undantagsfall, att en snickare, som gjorde lådmöblerna, också tillverkade stolar.

Det för 1800-talet betecknande förhållandet, att flera vitt skilda stilar samtidigt voro fullt moderna, var naturligtvis ägnat att på samma sätt som i Chippendale's produktion fästa uppmärksamheten på olikheterna och göra det önskvärt, att man höll de olika sorterna isär. Redan den första i vårt land moderna stilimitationen, nygotiken, visar detta och har trots sin kortvariga popularitet efterlämnat flera garnityr. I museets ägo finnas sängen och toalettbordet till en nygotisk sängkammarmöbel, som tillhört statsrådet Claës Efraim Günther. Tydligast ser man dock olikheten mellan 1800-talet och 1700-talet i de många bevarade salongsmöblerna i rokokostil, därför att man där har möjlighet att göra direkta jämförelser mellan de uttryck samma stil tog sig under de båda århundradena. Skillnaden är också mycket stor, även bortsett från stilens detaljer, om man jämför den med broderad klädsel från fröken O. C. Lindgrens tapisserieaffär på Norrbro försedda salongsmöblerna i rum nr 76 med de båda tidigare nämnda salongerna från 1700-talet i rum 58 och 60. Vad som främst skiljer det i nyrokostil möblerade 1800-talsrummet, bild 3, från 1700-talsinteriören, bild 1, är att nyrokostens stolar och bord med sina rika ornament klart betona den inbördes samhörigheten.

I själva verket blev salongsbordet med soffa, fåtöljer och stolar redan under empiren en enhet. Samma sak i Louis-XVI-stil visar den i alla sina detaljer mycket genomförda salongen (rum 78) med möbel av svart päronträ, tillverkad 1868 av möbelsnickaren Johan Jacob Ottergren, bild 4. Rummets enhetlighet sträcker sig även till möbeltyg och gardiner.

För matsalen blev under 1880-talet renässansen garnityrets stil. Tysk renässans var den första, mycket spridda och långlivade matsalsstilen, men senare kommo även andra besläktade stilar in, bland annat barock. Kvar stod dock under hela den tid möbelgarnityren voro i ropet, att matsalens möbler skulle ha en rakryggad tyngd av samma slag som utmärkte den tyska ekrenässansen.

Reaktionen mot stilimitationen betydde i detta sammanhang ingen förändring. Tvärtom gällde de av jugendstilens företrädare ofta arrangerade pristävlingarna som regel möbler

Bild 5. Säng i nygotik, som tillhört statsrådet Claës Efraim Günther. 1830-talet. Nordiska museet, inv.-nr 208,850.

till vissa angivna rum såsom matsal, herrum, salong eller sovrum. Vad som är betydelsefullt är, att en helt ny kategori yrkesmän, nämligen möbelritarna, nu deltog i skapandet av möblerna. I de årligen återkommande pristävlingar, som Stockholms hantverksförening sedan 1891 ordnade för att få fram lämpliga

priser till sina lotterier, kommo möbelgarnityren att intaga en framträdande plats.

De som skulle föra fram möbelgarnityret till dess strängt fixerade karaktär vid sekelskiftet och framåt, voro i synnerhet möbelfabrikerna och möbelmagasinen. Tidigare var det nämligen i de förmögnare kretsarna brukligt, att möblerna beställdes hos snickaren. Därvid var det givetvis av mindre betydelse för tillverkningen och försäljningen, om möbeln i ett rum utformades enhetligt eller icke. För möbelfabriken och i ännu högre grad för handeln var det emellertid värdefullt att kunna avyttra alla möbler till ett rum som en enhet i stället för att sälja varje del för sig.

I en priskurant från 1880-talet, utgiven av Joh. Aug. Lindells möbelfabrik i Norrköping — tyvärr utan tryckår — äro visserligen möblerna icke alltid sammanställda i garnityr, men formgivningen med den utpräglade stilkaraktären gör det nödvändigt, att de olika pjäserna sammanställas på rätt sätt. Fabrikan-ten meddelar i förordet, "att skickliga ritare finnas anställda", och det är givet, att möbelfabriken, där man kunde fördela kostnaden för ritningen på en större tillverkning, också var en förutsättning för ritarens existens. Katalogen anger tydligt, att köparen har stor frihet att välja bland de möbler, som höra till ett och samma garnityr, och att sammanställa dem efter önskan. Detta gäller även senare flertalet av de för burgnare kretsar avsedda möblemangen.

Den produktion, som levererade billigare möbler för de mer välsituerade men samtidigt vände sig särskilt till den mindre köpstarka publiken, gav på ett helt annat sätt sina avnämare frihet vid valet av de olika möblerna. Hit höra framför allt snickarna på landet. Särskilt vid bruken funnos sådana enklare hantverkare, som för arbetarnas hem och patronernas kök tillverkade "hemmagjorda" stolar, liggesoffor, gustavianska sängar och chiffonjéer. Som regel voro dessa av något grövre typ än de i städerna och vid fabrikerna tillverkade, men de voro starka och av god kvalitet. Av arbetarna köptes vid bosättningen, enligt det uppteckningsmaterial som insamlats från olika delar

Bild 6. Säng i jugendstil, utförd enligt det av Erik Josephson ritade mönsterbladet "Enkel bostad" 1897. — Nordiska museet inv.-nr 173.557.

av landet, i regel först endast ett par stolar, ett bord, en dragkista och en gustaviansk säng eller liggesoffa, och i mån av råd utökades sedan möblernas antal så småningom.

På sina håll i landet utvecklade sig bondsnickeriet till en verklig hemindustri med vidsträckt marknad. Bekanta sådana centra äro Lindome i Halland, Östervåla i Uppland och den

smäländska landsbygden omkring Nässjö och söder om Jönköping. Särskilt en priskurant från E. Pettersson i Östervåla 1896 ger en god bild av det rika urval av typer och modeller, som produktionen visade upp.¹ Flera av modellerna äro ålderdomliga, äldst är den enkla och behändiga Karl-Johans-stolen. De mindre bemedlades tillvägagångssätt vid hemmens möblering var på detta sätt mycket ändamålsenligt och helt i linje med vad den senaste upplysningsverksamheten vill komma fram till.

Möbelgarnityret var ursprungligen en skapelse för de borgerliga kretsarna, både då det beställdes direkt av snickaren och då det köptes från snickerifabrikernas distributörer. Försök att skapa särskilda, för mindre köpstarka konsumenter avsedda, enkla och "bussiga" möbelgarnityr kröntes med föga framgång. En ansats i den riktningen förekom redan 1897, då Svenska slöjdföreningen utgav mönsterbladet "Enkel bostad" med möbler i jugendstil av grönlaserad furu med vitmålade detaljer, bild 6. Lika liten framgång hade i detta avseende 1917 års hemutställning i Liljevalchs konsthall. En passus i den kritik, som ägnades de utställda föremålen i Svenska slöjdföreningens tidskrift 1917 i ett totalomdöme av Carl Westman och en detaljkritik av Nils A. Blanck, visar de ledandes inställning. I det inledande partiet skriver Blanck i sin kritik: "Formgifningen på hemutställningen skulle kunna indelas i följande kategorier: den planlösa och inkonsekventa, som använder helt olika motiv i samma miljö och medvetet eller omedvetet negligerar totalverkan, den konsekventa, som pressar in samma motiv men i alltför skilda skalor, samt slutligen den fulländade. Helt naturligt måste denna uppdelning betraktas delvis som principiell, inom sig ej upptagande alla företeelser; gifvetvis är det svårt att utpeka någon fullt renodlad typ af det ena eller andra slaget. Exempel på en nyckfull formgifning företer rum nr 11, komponerad af S. Branzell. De särskilda formerna äro måhända njutbara, men uppvisa sinsemellan föga sammanhang. Tunna och spinkiga former af empirekaraktär alternera med rocaille-

¹ M. Lagerquist och G. von Schoultz, Stolsnickeriet i Östervåla, i Folk-Liv 1942, pl. 8.

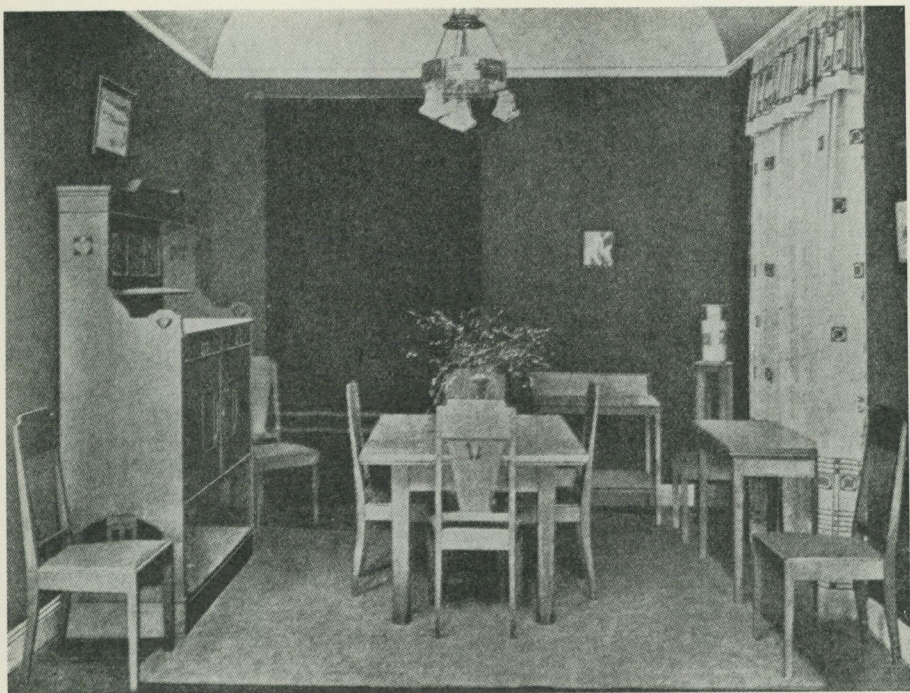

Bild 7. Matsalsmöblemang. Ur Nordiska kompaniets specialkatalog över möbler 1909.

motiv i djärfva rörelser. Flera af de af Carl Malmsten komponerade rummen visa samma brist på konsekvent genomförd formgifning. Enskilda pjäser äro af betagande charm, men ensemblen blir ofta lidande genom den våldsamma formrikedom, som slår ut vissa föremål utan att upptagas i ensemblen" (Svenska slöjdföreningens tidskr. 1917).

Det råder intet tvivel om att i detta fall arkitekten-kritikerns sympatier ligga hos den enhetliga ensemblen. Särskilt betecknande är hans yttrande om ett annat av rummen: "Rum nr 4 af E. Spolén är af en fascinerande egenartad verkan med strängt genomförande af ett motiv. Vad som verkar störande är motivets olika skalor. Man har en känsla af att se vissa

partier genom förstoringsglas på grund af det sätt hvarpå de utformats. Motivet är spolförmiga pinnar, som användas dels som ryggstöd på stolar, dels åtskilligt förstörade som stödpartier vid bordet samt slutligen långt utdragna i gungstolen.”

Möblemangen i 1917 års utställning hade föga framgång som förebilder. Det hade däremot garnityrmöbelen som idé. För de välsituerade klasserna utformade en hel rad möbelkompositörer sådana möblemang omkring sekelskiftet. Bland de mera kända namnen må nämnas Carl Westman, Ferdinand Boberg och David Blomberg. Den senare förde fram AB Nordiska kompaniet till en ledande ställning inom möbelbranschen. Bild 7 visar en matsal i Nordiska kompaniets ”Specialkatalog öfver möbler” från 1909 med en för den tiden mycket typisk matsalsmöbel. Det är när denna sort kommer ut i billigt utförande, man kan tala om det egentliga garnityret. Ty medan som regel de dyrare möblemangen tilläto ett relativt fritt val av hur många och vilka föremål man ville ha, var pjäsernas antal i de billigare möblemangen fixerat. Av de olika vedertagna möblemangstyperna — alla finnas i 1909 års katalog — nämligen för herrum, vardagsrum, salong och sängkammare, blevo matsals- och vardagsrumsmöblemangen de billiga garnityrens gängse typer. Jämte det samtidigt uppblomstrande avbetalningssystemet samt arbetarnas högre löner och böndernas bättre tillgång till pengar ledde detta under 1910-talet till att vid hembildandet inom de mindre penningstarka skikten ett eller två möblemang allt efter rummens antal inköptes och att man då fick ett bestämt antal stolar, soffor, bord, skåp och andra förvaringsmöbler, som alla hörde tillhopa. Svagheten i systemet ligger naturligtvis i att ingen frihet fanns för anpassning efter det individuella behovet. Man fick ett stort antal möbler, av vilka flera icke voro lämpade för den användning, man skulle kunna ha för dem. Fördelen var att man på en gång fick sitt hem möblerat.

I första hand var detta system naturligtvis lockande för personer med låg eller medellåg inkomst. Bland de verkligt förmögna kategorierna spelade samtidigt de antika möblerna eller direkta kopior av sådana en mycket stor roll, och detta ledde

till att de ekonomiskt ledandes möbeltyper i stor utsträckning blevo desamma som under 1700-talet. I fråga om möbleringen inträdde däremot icke någon liknande återgång till äldre förhållanden.

Att möbelgarnityrens olägenheter redan tidigt sysselsatte de på området verksamma arkitekterna, visas bl. a. av att Carl Malmsten 1924 för Nordiska kompaniet ritade en seriemöbel, som modell kallad Haga. Principen var att som fabriksvara framställa ett större antal enhetligt komponerade pjäser, så att man av dem kunde sammanställa snart sagt vilket möblemang som helst och ändå få garnityrets homogenitet. Därmed eliminerades garnityrets svagheter utan att modets smakuppfattning trädde för nära. Malmstens möbel nådde stor popularitet men var för påkostad för att kunna nå en vidare publik.

Den verkliga stöten mot garnityrbegreppet riktades givetvis av Stockholmsutställningen 1930. Genom sin vägran att över huvud taget erkänna ornamentets och stilens existensberättigande lyckades nydanarna så småningom uttränga möbelgarnityret i dess då aktuella och extrema form. Utan en hård och intensiv kamp skedde detta dock icke. Såväl köpare som producenter men kanske framför allt handelns män reste ett intensivt motstånd. Av stort intresse är, att flera av de mest livskraftiga typer, som 1930 års män lanserade, i synnerhet bland sittmöblerna, hade sin rötter i bondsnickeriets populäraste typer från 1800-talets sista skede.

Vart den utveckling leder, som vi nu äro mitt uppe i, är svårt att säga. Den senaste interiören i museets serie av historiska bostadsrum, det av Stockholms hantverksförening skänkta vardagsrummet (nr 81), visar ett modernt rum av mycket hög kvalitet — ett parti av rummet är återgivet i Fataburen 1949, sid. 197. Här är reaktionen mot garnityret mycket långt driven, då såväl träet i stolarna som möbelklädseln varierar från möbel till möbel. Påfallande är också friheten i möbleringen. För dem, som icke äro män av facket, är detta dock icke enbart en fördel. Mången drabbas av en stark osäkerhetskänsla, då han förutsättningslöst skall planera sitt hem. Och detta leder i sin tur till vissa schematiska lösningar, som äro

på väg att föra fram garnityret i ny form, såsom vardagsrummets soffgrupp med soffa, bord och två tunga fåtöljer — eller matvråns bord och sex stolar. Man kan dock konstatera, att eftersom nu åtminstone icke alla rummets möbler måste vara i garnityr, friheten vid valet av möbler för den som vill bo modernt är mycket större än förr. Därmed är också möjligheten större att fylla behovet av möbler med ett relativt litet antal pjäser. I gengäld ställas också betydligt större krav på förmågan och viljan hos den som skall köpa möbler att också lösa problemet — praktiskt och estetiskt.

Litteratur: H. Ruth, Abraham und David Röntgen und ihre Neuwieder Möbelwerkstatt, 1928. — R. Berghagen, Hantverkslotteriet 75 år, Utställningen Svenskt bohag, i Form 1943. — Illustrerad priskurant från Joh. Aug. Lindells möbelfabrik, Norrköping, u. å. — M. Lagerquist och G. von Schoultz, Stolsnickeriet i Östervåla, i Folk-Liv 1942. — M. Lagerquist, Pinnstolar, ett bidrag till Nässjö stolfabriks historia, 1943. — G. von Schoultz, Möbelsnickeriet i Lindome, i Fataburen 1942.